

Lovforslag nr. L 89. Fremsat den 6. marts 1984 af Rahbæk Møller (SF), Ruth Olsen (SF), Ebba Strange (SF) og Thoft (SF)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om afgift af arv og gave

(Lempelse for ugifte samlevende)

§ 1

I lov om afgift af arv og gave, jfr. lovbekendtgørelse nr. 310 af 23. juni 1983, foretages følgende ændringer:

1. Efter § 2 indsættes:

»§ 2 A. Hvis både arvingen og arvelader er ugifte (herunder separerede, fraskilte, enker eller enkemænd) og i de sidste 2 år forud for arveladers død har haft fælles husstand, svares arveafgiften efter samme skala som for arveladers ægtefælle. Denne bestemmelse kan kun anvendes for én arving. Hvis flere arvinger opfylder betingelserne, anvendes bestemmelsen kun for den arving, der i henhold til testamente har fået tillagt den største arvelod. Såfremt arvelodden udgør mere end 500.000 kr., finder 1.-3. pkt. kun anvendelse for de første 500.000 kr.

Stk. 2. Ministeren for skatter og afgifter kan tillade, at der bortses fra kravet om fælles husstand i de sidste 2 år forud for arveladers død, såfremt en af parterne på grund af

studieophold, forflyttelse, sygdom el.lign. midlertidigt har fraflyttet den fælles husstand. Det samme gælder, hvis en af parterne på grund af alder eller sygdom er flyttet på plejehjem, i beskyttet bolig el.lign.«

2. § 3, *stk. 6*, affattes således:

»*Stk. 6.* Hvis arvingen ved arveladers død i længere tid har været økonomisk afhængig af denne, kan ministeren for skatter og afgifter tillade, at arveafgiften svares efter en lavere afgiftsklasse end den, arvingens slægtskabsforhold vil betinge. Har arvingen i de sidste 5 år før arveladers død været økonomisk afhængig af denne og arvelodden ikke overstiger 2.000 kr., bortfalder arveafgiften.«

3. I § 44, *stk. 1*, indsættes efter 2. pkt:

»Bestemmelsen i § 2 A finder ikke anvendelse ved beregning af gaveafgift.«

§ 2

Loven træder i kraft den 1. juli 1984.

Bemærkninger til lovforslaget

Indledning

Hensigten med lovforslaget er at ligestille ugifte samlevende med gifte samlevende i relation til arveafgift.

Når et samlivsforhold ophører ved den enes død, opstår der en lang række problemer for den efterlevende.

Den efterlevendes økonomiske forhold vil således ofte gøre det vanskeligt at opretholde det hidtidige fælles hjem. Det vil særligt være tilfældet, hvis hjemmet består af en ejerbolig, der tilhører parterne i fællesskab eller den afdøde alene.

For gifte samlevende sikrer arveafgiftslovens særligt lempelige skala for ægtefæller, at der ikke gøres for stort et indhug i en formue, der skal sikre den efterlevendes fremtidige tilværelse.

Der findes ikke tilsvarende regler for ugifte samlevende.

Ugifte samlevende må som hovedregel svare arveafgift efter samme skala som ubeslægtede. For arvelodder på op til ca. 350.000 kr. medfører det, at den efterlevende pålægges en arveafgift, der er mere end 5 gange større end den arveafgift, der pålægges en efterlevende ægtefælle.

Der er ganske vist i arveafgiftsloven en dispensationsmulighed, idet ministeren for skatter og afgifter kan tillade, at der gives et skønsmæssigt nedslag i arveafgiften, hvis den efterlevende i længere tid har hørt til den afdødes husstand. Selv om de betingelser, der efter praksis stilles for at anvende denne dispensationsmulighed, for nogle år siden blev lempet noget, er en efterlevende ugift samlever stadig væsentligt ringere stillet end en efterlevende ægtefælle.

De senere års udvikling

I 1969 nedsatte den daværende justitsminister et ægteskabsudvalg. Ud over at foretage en gennemgang af ægteskabslovgivningen og regler i den øvrige lovgivning, der har forbindelse med ægteskabslovgivningen, skulle udvalget overveje, om nogle af de bestemmelser i lovgivningen, der knytter retsvirkninger til ægteskabet, burde kunne anvendes på visse ægteskabslignende forhold.

Ægteskabsudvalget afgav i løbet af 70erne en række betænkninger om forskellige sider af ægteskabslovgivningen. Først i 1980 kom turen til en betænkning om samliv uden ægteskab (betænkning nr. 915), der bl.a. behandlede spørgsmålet om arveafgift.

I de mellemliggende 11 år har spørgsmålet om en ændring af reglerne for beregning af arveafgift for ugifte samlevende været rejst flere gange. I 1971 tog ombudsmanden således spørgsmålet op i forbindelse med behandlingen af en konkret klage (Ombudsmandens beretning 1971, side 168, og 1972, side 23). Spørgsmålet blev igen rejst i 1972 i forbindelse med en ændring af arveafgiftsloven (Folketingstidende 1971-72, Tillæg B sp. 2309). Både ombudsmanden og folketingsudvalget fandt imidlertid, at en lovændring burde afvente ægteskabsudvalgets behandling af spørgsmålet.

I ægteskabsudvalgets betænkning fra 1980 er der fremsat et konkret forslag til ændring af arveafgiftsloven. Der var i mellemtiden – i september 1979 – af ministeren for skatter og afgifter nedsat et udvalg, der skal overveje ændringer i arve- og gaveafgiftslovgivningen. Ægteskabsudvalget fandt imidlertid ikke, at en ændring af reglerne for beregning af arveafgift for ugifte samlevende burde afvente den iværksatte revision af arveafgiftsloven.

Til trods for, at det nu er mere end 3 år siden, at ægteskabsudvalget foreslog reglerne ændret, er der endnu intet sket.

Da ægteskabsudvalget afgav sin betænkning, udgjorde antallet af ugifte samlevende ca. 371.000 personer (Statistiske Efterretninger 1980, A 32). Af disse havde en gruppe på ca. 93.000 personer samlevet i mindst 5 år. Heraf tilhørte ca. 48.000 aldersgruppen 35-årige og derover. På baggrund af udviklingen i de forudgående 2 år fandt udvalget, at udviklingen i antallet af langvarige forhold var stagnerende.

I de ca. 4 år, der er forløbet, siden ægteskabsudvalget afgav sin betænkning, er der sket en betydelig udvikling.

Antallet af ugifte samleverer er steget med 21 pct. til ca. 450.000 personer (Statistiske Efterretninger, Befolkning og valg, 1983, nr. 10).

Der er i disse 4 år især konstateret en meget stor stigning i de langvarige forhold. Antallet af ugifte samleverer, der har samlevet i mindst 2 år, er steget med 54 pct. til ca. 315.000. Antallet af personer, der har samlevet i mindst 5 år, er steget med ikke mindre end 65 pct. til ca. 153.000.

Samleverer, der både har samlevet i mindst 5 år og tilhører aldersgruppen af 35-årige og derover, har – som fremhævet af ægteskabsudvalget – i særlig grad behov for en ændring af lovgivningen. Denne gruppe er i løbet af de sidste 4 år steget med 50 pct. til i alt ca. 72.000 personer.

På baggrund af denne udvikling finder forslagsstillerne, at det er nødvendigt, at der nu foretages en ændring af arveafgiftslovens regler om beregning af arveafgift for ugifte samleverer. En løsning af problemet kan ikke udsættes længere.

Selv om der ikke er gennemført ændringer af arveafgiftsloven, skal det dog retfærdigvis nævnes, at skattedepartementet i 1980 lempede de betingelser, der stilles for at anvende dispensationsbestemmelsen i arveafgiftslovens § 3, stk. 6. Betingelserne var tidligere overordentlig restriktive og fandt fortrinsvis anvendelse på husbestyrerinder og lign. Selv efter lempelsen er betingelserne dog ganske restriktive. Der kræves således 10 års samliv for at få afgiften nedsat til afgiftsklasse A, der stort set svarer til den skala, der anvendes for ægtefæller. Efter 6 års samliv kan afgiften nedsættes til afgiftsklasse B, der kun giver en forholdsvis ringe nedsættelse.

Lovforslagets indhold

Forslagsstillerne lægger vægt på, at der sikres den efterlevende et egentligt retskrav på – når visse betingelser er opfyldt – at få arveafgiften beregnet efter samme lempelige regler som en efterlevende ægtefælle.

Det er derfor ikke fundet tilstrækkeligt blot at udvide mulighederne for dispensation. En dispensationsbestemmelse kan ikke sikre den nødvendige tryghed for parterne, mens samlivsforholdet består. Det vil endvidere bevirke, at situationen bliver meget usikker for den efterlevende i perioden, indtil det er afgjort, om dispensationsansøgningen kan imødekommes. Det vil især være tilfældet, hvis dispensationsadgangen gøres afhængig af mere subjektive forhold som f.eks., at der har foreligget et økonomisk fællesskab af et vist omfang.

Det er fundet rimeligt at kræve, at samlivsforholdet har bestået i en vis periode, for at den lempelige afgiftsberegning kan finde anvendelse. Forslagsstillerne finder en periode på 2 år passende. Der er herved bl.a. lagt vægt på, at der anvendes samme afgrænsning i lejelovgivningens bestemmelser om en samlevers ret til at fortsætte et lejemål efter lejerens død (lejelovens § 75, stk. 2).

En ubeslægtet samlevers arveret efter en afdød samlever er betinget af, at afdøde har testamenteret til fordel for samleveren. Forslagsstillerne finder ikke, at der bør ændres på dette forhold. Men man har lagt vægt på, at det forhold, at den afdøde har oprettet testamente til fordel for samleveren, sikrer, at parterne har haft en følelse af en betydelig samhørighed.

Forslaget tager kun sigte på egentlige parforhold – herunder parforhold, der består af to personer af samme køn. Det er derfor fastsat, at den lempelige arveafgiftsberegning kun kan finde anvendelse i forhold til en arving.

Det er ikke fundet rimeligt at stille krav om, at samlivet skal have haft en vis karakter, f.eks. i form af økonomisk fællesskab af et vist omfang. Da samlivsforholdene er meget forskelligartede, vil en sådan bestemmelse være meget vanskelig at anvende i praksis. Den vil kunne give anledning til mange vanskelige afgrænsningsspørgsmål. Det bemærkes i den forbindelse, at også ægteskaber er forskelligartede, og at ægteskabslovgivningen gennem bestemmelserne om særeje i meget vid udstrækning giver gifte samlevende mulighed for at have særskilt økonomi. Det er endelig fundet uheldigt at pålægge den efterlevende at bevise, at der har foreligget et økonomisk fællesskab af en vis karakter.

Forslagsstillerne finder ikke, at der bør gennemføres en lempelse af arveafgiften af meget store formuer. Det foreslås derfor, at den lempelige afgiftsberegning for ugifte samleverer kun finder anvendelse for den del af arven, der ligger under 500.000 kr. Hvis der skal skabes fuld ligestilling mellem ugifte og gifte samleverer, bør der i stedet for gennemføres en forhøjelse af satserne for ægtefæller for den del af arven, der ligger over 500.000 kr.

Den lempelige arveafgiftsberegning for ægtefæller finder også anvendelse for en tidligere ægtefælle. Det er ikke fundet rimeligt, at der gennemføres en tilsvarende almindelig regel for forhenværende ugifte samleverer.

Det kan dog være rimeligt at anvende de lempelige satser i visse tilfælde, hvor en af parterne på grund af f.eks. studieophold, forflyttelse eller syg-

dom midlertidigt har fraflyttet den fælles husstand. Det samme gælder, hvis en af parterne på grund af alder eller sygdom er flyttet på plejehjem el.lign. Der foreslås derfor indsat en dispensationsbestemmelse, der giver ministeren for skatter og afgifter mulighed for at tillade, at de lempelige afgiftssatser anvendes i sådanne tilfælde.

Af gaver til en samlevende ægtefælle svares gaveafgift efter samme skala, som anvendes ved beregning af arveafgift.

Ydes gaven derimod til en ugift samlever, beskattes gaven efter gældende regler som almindelig indkomst.

En lempelse af beskattningen af gaver mellem ugifte samlevende vil give parterne store muligheder for skattetænkning.

Forslagsstillerne finder derfor ikke, at der bør gennemføres lempelser i beskattningen af gaver mellem ugifte samlevende.

Ægteskabsudvalgets forslag til ændring af arveafgiftsloven

Den gældende dispensationsbestemmelse findes i arveafgiftslovens § 3, stk. 6.

Ægteskabsudvalget foreslog i betænkningen fra 1980, at bestemmelsens 1. punktum blev ændret til følgende:

»Stk. 6. Hvis arvingen og arvelader ved dennes død havde fælles husstand og økonomisk fællesskab af ikke uvæsentligt omfang, kan ministeren for skatter og afgifter bestemme, at arveafgiften svares efter en lavere afgiftssats end den, arvingens familieforhold til arveladeren vil betinge. Det samme gælder, hvis arvingen var økonomisk afhængig af arveladeren. I særlige tilfælde kan ministeren bestemme, at de for efterladte ægtefæller eller børn gældende afgiftsregler bringes i anvendelse.«

Udvalgets forslag adskiller sig på flere punkter fra det her fremsatte forslag.

Udvalget lægger dog – ligesom forslagsstillerne – afgørende vægt på, at det gennem tilstedeværelsen af et testamente objektivt kan konstateres, at parterne har haft en følelse af en vis samhörighed.

De vigtigste forskelle mellem de to forslag er følgende:

a. Det fremsatte forslag sikrer de samlevende et egentligt retskrav på fuld ligestilling med ægtefæller (op til 500.000 kr.). Udvalget foreslår kun én dispensationsbestemmelse. Efter udvalgets forslag skal der kun i særlige tilfælde anvendes samme afgiftssats som for ægtefæller.

b. Efter det fremsatte forslag stilles der krav om 2 års fælles husstand. Udvalget foreslår ingen varighedskrav.

c. Det fremsatte forslag stiller ikke krav om økonomisk fællesskab af et vist omfang.

Der er ovenfor under beskrivelsen af det fremsatte forslag gjort nærmere rede for baggrunden for den valgte udformning af forslaget.

Der skal derfor her blot gøres nogle få tilføjelser.

Ægteskabsudvalgets forslag om skønsmæssige nedslag vil gøre det nødvendigt at opstille komplicerede regler for beregningen af nedslaget. Det vil være meget vanskeligt at udbrede kendskabet til disse regler i befolkningen. De nugældende dispensationsregler er således formentlig ganske ukendte for stort set samtlige 450.000 ugifte samlevende.

Det bemærkes herved, at det er udvalgets tanke, at der skal foretages en konkret vurdering. Der skal være mulighed for nedsættelse til afgiftssats B, afgiftssats A samt til den særlige skala for ægtefæller. Der skal være mulighed for at nedsætte afgiften for hele arven og for en del af denne. Endvidere er det udvalgets tanke, at der skal tages hensyn til, om parterne af juridiske grunde har været forhindret i at indgå ægteskab.

Ved en enkel lovbestemmelse vil det være muligt at nå ud til en langt større del af befolkningen.

Ægteskabsudvalget finder ikke, at der bør stilles krav om, at samlivet har haft en vis varighed. Kravet om økonomisk fællesskab vil dog i praksis virke som en varighedsgrænse. Varighedsgrænsen bliver derved ganske flydende.

Det vil være betydeligt mere praktisk at anvende en fast grænse på 2 år som i det fremsatte forslag.

Endelig bemærkes, at kravet om økonomisk fællesskab i visse tilfælde vil bevirke, at dispensationsmuligheden bliver snævrere end efter de nugældende regler. Efter de gældende regler lægges der ikke vægt på det personlige eller følelsesmæssige forhold mellem parterne. En arving, der har haft fælles husstand med den afdøde i mindst 10 år – uden at der har foreligget økonomisk fællesskab af et ikke ubetydeligt omfang – vil således efter de gældende regler få arveafgiften beregnet efter afgiftssats A. Et sådant forhold vil ikke være omfattet af ægteskabsudvalgets forslag.

F.t.l. vedr. arv og gave

*Bemærkninger til de enkelte bestemmelser**Til § 1*

Til nr. 1

Husstandsbegrebet svarer til det, der anvendes i lejeloven. Begrebet »fælles husstand« er indarbejdet i lejelovgivningen og har så vidt vides ikke givet anledning til særlige vanskeligheder.

Bestemmelsen kan kun anvendes i forhold til én arving. Bestemmelsen kan derfor ikke anvendes i forhold til flere personer i et kollektiv. Men to personer, der lever i parforhold inden for et kollektiv, vil være omfattet af bestemmelsen ved den enes død – hvis der er oprettet testamente.

Det er uden betydning, om samleverne er af forskelligt køn eller af samme køn. Bestemmelsen finder endvidere anvendelse på to ugifte søskende (men ikke flere), der i mindst 2 år har haft fælles husstand.

Den foreslåede § 2 A, stk. 2, indeholder 2 dispensationsbestemmelser.

For det første kan der dispenseres, hvis en af parterne på grund af f.eks. studieophold, forflyttelse eller sygdom midlertidigt har fraflyttet den fælles husstand. Der må foreligge en kvalificeret årsag, for at dispensationsbestemmelsen kan anvendes.

des. Bestemmelsen kan således ikke anvendes, hvis parterne er flyttet fra hinanden på grund af uoverensstemmelser. Det kræves endvidere, at flytningen er midlertidig. Der må være en vis formodning for, at parterne havde til hensigt at genetablere den fælles husstand inden for en kortere periode. Det er uden betydning, om det er den afdøde eller arvingen, der er fraflyttet husstanden.

For det andet kan der dispenseres, hvis en af parterne på grund af alder eller sygdom er flyttet på plejehjem eller lign.

Selv om det ikke følger af lovteksten, forudsættes det, at der kun gives dispensation, hvis parterne har haft fælles husstand i en samlet periode på mindst to år. Kun samlivsperioder, der ligger inden for de seneste år forud for henholdsvis dødstidspunktet (ved midlertidig fraflytning) og tidspunktet for flytningen til plejehjem, forudsættes medregnet ved denne beregning.

Til nr. 2

Den gældende dispensationsbestemmelse findes i arveafgiftslovens § 3, stk. 6.

Den foreslåede affattelse omfatter de tilfælde, der bliver tilbage, når de tilfælde, hvor der foreligger fælles husstand, flyttes til en særskilt paragraf.

Bilag

De gældende satser for beregning af arveafgift

Arveloddens størrelse kr.	Ægtefæller kr.	Klasse A (børn m.v.) kr.	Klasse B (forældre, sø- skende) kr.	Klasse C (ubeslægtede) kr.
25.000	0	740	4.560	7.440
50.000	0	1.990	10.810	16.990
100.000	0	5.990	27.310	40.940
250.000	20.490	27.990	96.810	132.940
500.000	67.990	72.990	234.310	302.940
1.000.000	192.990	192.990	534.310	697.940